Cor van Noorden
beeldhouwer

UIT EIJSDENS VERLEDEN
nummer 118-119 mei 2010

Bloesem van het niets
Mariaplein Eijsden

Cor van Noorden
beeldhouwer

UIT EIJSDENS VERLEDEN
nummer 118-119 mei 2010

Inhoud

Doorbreken van de stilte 7
Hommage aan Cor van Noorden
Frans Budé

Voorwoord 9
Willy Jeukens

En garde 13
Cor van Noorden, beeldhouwer
Ton Bollen

Hamerslag als polsslag van de tijd 30
Het domein van Cor van Noorden
Frans Budé

Cor van Noorden en de steenwetteloosheid 43
José Boyens

Biografie 55

Lijst van werken en tentoonstellingen 56

Colofon 59

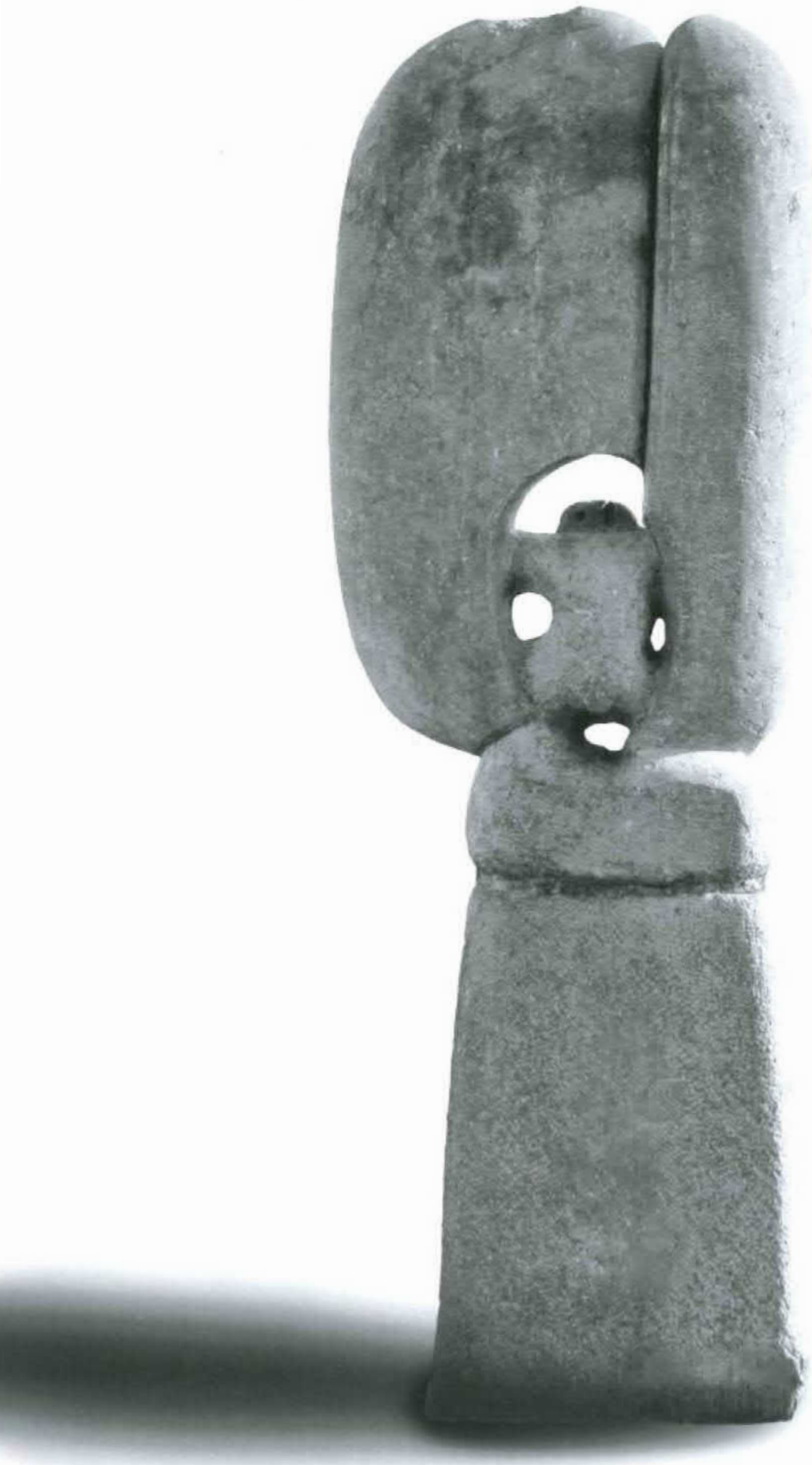

Icarus
1978
Petit granit
159 x 54 x 26 cm
Gemeente Eijsden

Doorbreken van de stilte

Hommage aan Cor van Noorden

Stilte is een knoop in een verloren zakdoek,
een tak vlak voordat hij breekt, stilte is
het weggebleekte haartje op een zomerhuid,
de nacht na een onweer boven rozen, een spin
die een web opzet, stilte die de schaduw voedt.
Stilte is een goochelaar, een kaalgevreten oever.

Stilte is geduld dat van elders komt, een degen
in een foedraal, geluidloos en vreemd. Traan
die zich verdoezelt, kus op de verkeerde wang.
Stilte is waar geen overkant, geen adem meer
ontsnapt langs droog gehemelte,
ingekeerde nacht die zich te ruste legt.

Stilte is de snoeischaar bij de kortgeschoren heg.
Ver weg een vrouw die niet opkijkt, gelaten
een brief herleest, haar haarlok dun
als een potloodlijn, blauw de ader op het been.
Stilte is een lepeltje in een suikerpot, een lift
in een lege koker, stilte is een beest.

Stilte een foto achter gebarsten glas, stilte
is geen ruimte, geen tijd, stilte is een koorts,
een stilgezette stroom in een rivier,
iemand die onverhoeds zichzelf ziet, wegzwemt
als altijd. Stilte is een eenzaam paard,
bedauwd achter een gesloten hek,
groenige nevel boven een verlaten wei.

Stilte heeft aan zichzelf genoeg,
zij is het onvoorziene, wacht eindeloos af.
Totdat zij opstaat en zich ontbloot, een steen kapt
zoals zelden nog een steen gekapt.

Frans Budé

Harpij
1971
Petit granit
42 x 70 x 150 cm
Gemeente Eijsden

Voorwoord

Cor van Noorden kan men met recht een Eijsdense beeldhouwer noemen. Hij heeft bijna 35 jaar in Eijsden gewoond. In de tuin achter zijn woning aan de Diepstraat kapte hij jarenlang zijn beelden. En toch, de mensen in Eijsden kennen Cor van Noorden wel, maar vraag hun of ze zijn beelden hebben gezien en de meesten zullen met nee antwoorden. Dat is vreemd, want in de openbare ruimte van Eijsden staan acht grote beelden van hem, in de semiopenbare nog negen. Men loopt eraan voorbij en weet niet dat het om werk van Van Noorden gaat.

In de reeks Uit Eijsdens Verleden, het tijdschrift van de Stichting Eijsdens Verleden, verschijnt met enige regelmaat een speciale uitgave gewijd aan een Eijsdense kunstenaar. Nu is dat Cor van Noorden. Petrus Wolfs, Sjef Hutschemakers, Nettie Bromberg, Jopie Roosenburg-Goudriaan en Rob Brouwers gingen hem voor. De aanleiding nu was de beeldententoonstelling in Eijsden, gewijd aan het werk van Van Noorden, georganiseerd door de stichting Chrisjteijn nuudigt oet. Het eerste exemplaar van UEV 118/119 werd bij de opening van die tentoonstelling op 12 mei 2010 aan Cor van Noorden aangeboden.

Wie deze UEV leest en vooral bekijkt, krijgt een goede indruk van het werk van de kunstenaar. Sommigen vinden herkenning, misschien ook aanvulling of nuancering van hun kennis. Anderen zullen voor het eerst echt in contact komen met het werk en zich verbazen over de kwaliteit en de veelzijdigheid van Cor van Noorden. We hopen dat deze uitgave zal leiden tot een grotere waardering voor deze Eijsdense beeldhouwer.

De redactie dankt allen die aan deze UEV hebben bijgedragen. Zij deden dat belangeloos. Hun namen worden in dit werk genoemd: de schrijvers, de fotografen en de vormgeefster. Eén persoon staat daar niet vermeld en daarom noem ik hem hier: Joop van Schie. Het idee om dit boek over Cor van Noorden te maken, kwam van hem. Met zijn kennis en enthousiasme heeft hij ons steeds geïnspireerd en gesteund.

Willy Jeukens

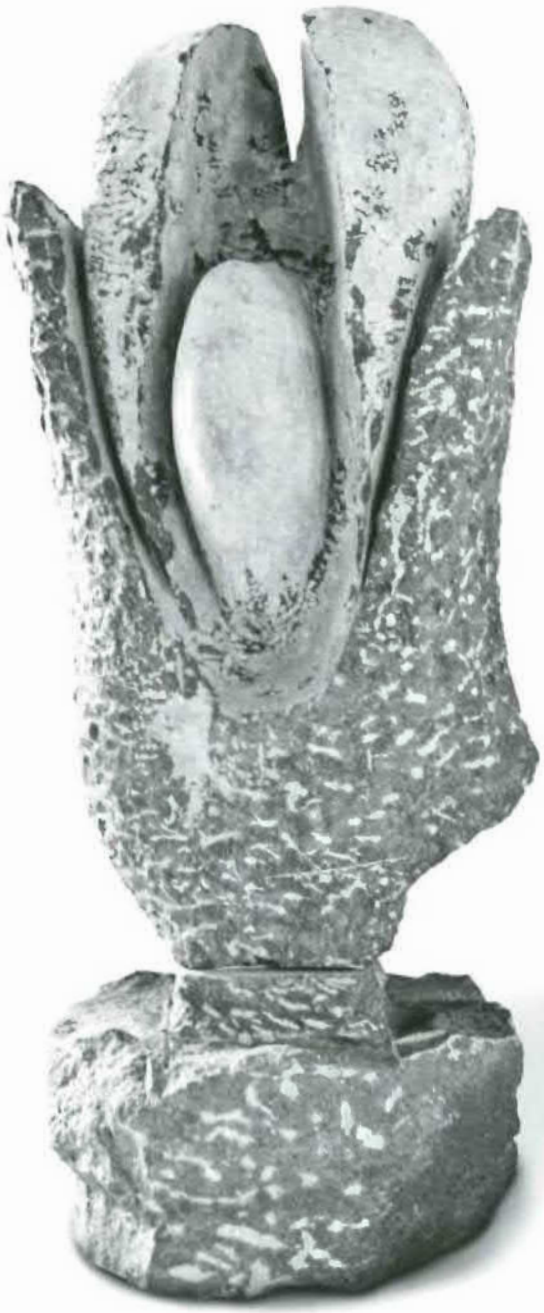

Fleur exotique
Petit granit
72 x 30 x 30 cm
Particulier bezit

Op de eerste plaats
werk ik in steen
om mijn fantasie
te beteugelen.
Immers steen eist
dat alle andere
ideeën uit je geest
gebannen worden
behalve die ene die
bestemd is om in
steen te worden uitgevoerd.

Uitspraak van Cor van Noorden, opgetekend door José Boyens.

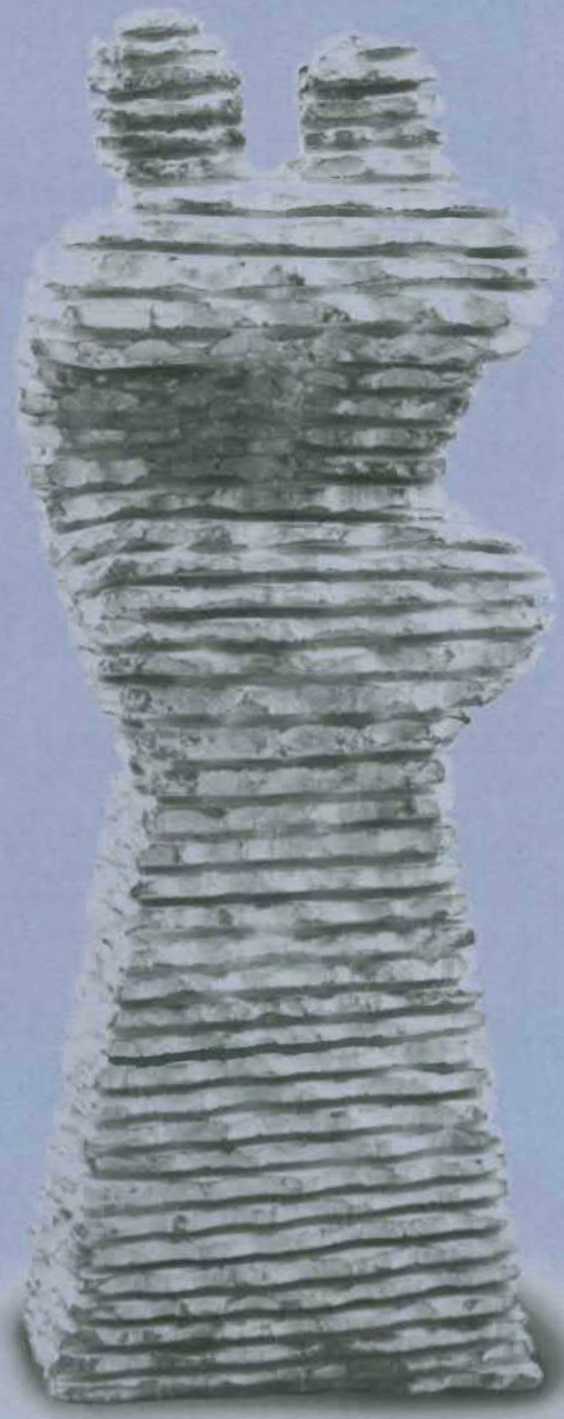

Hè meiksis
(De versmelting)
Petit granit
45 x 18 cm
Particulier bezit

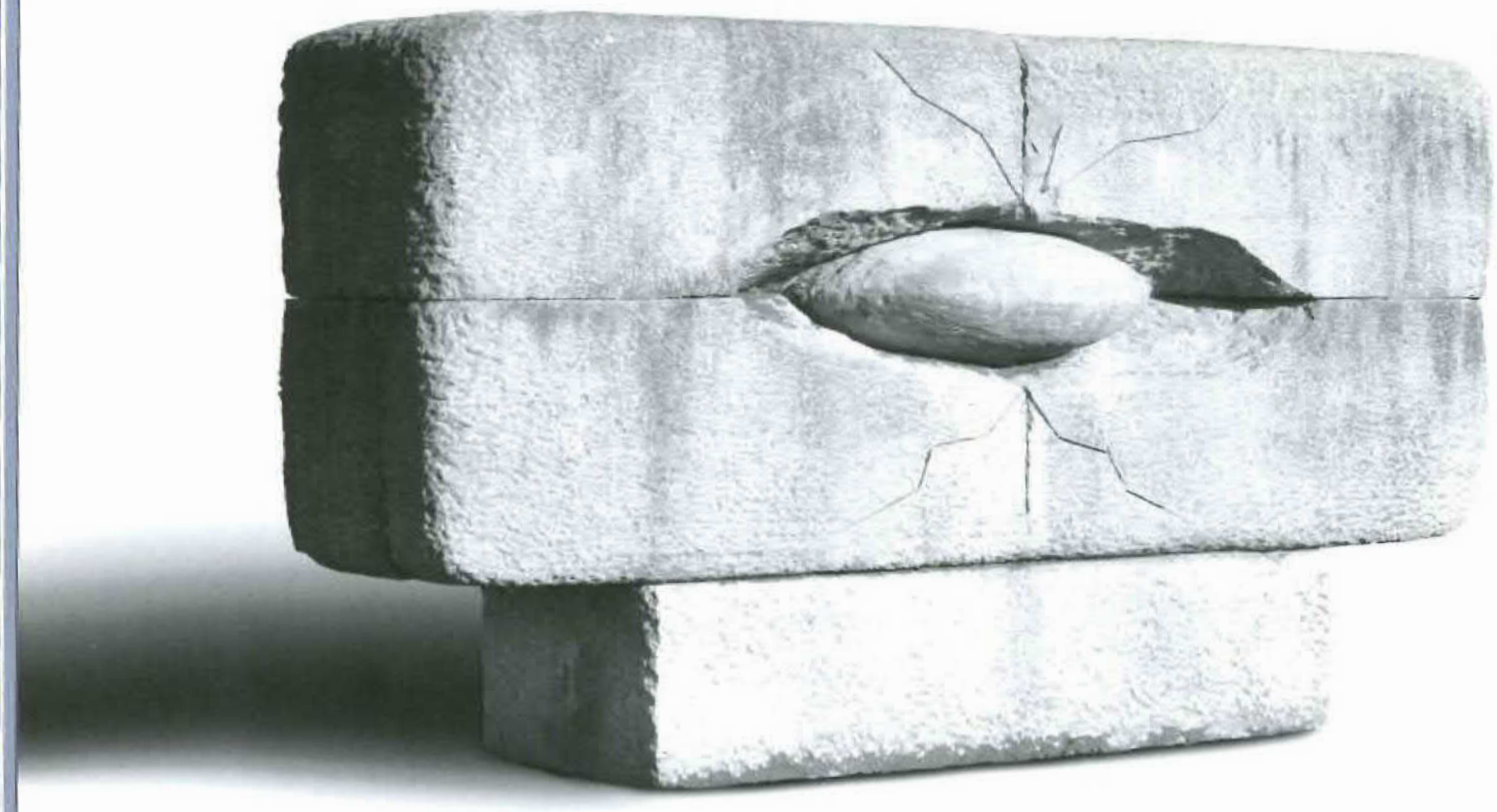

De doorbraak
1987
Petit granit
170 x 250 x 62,5 cm
sokkel 40 x 155 x 62,5 cm
Gemeente Eijsden

Verterende vlam
1982
Petit granit
71 x 27 x 27 cm
Gemeente Eijsden

En garde

Cor van Noorden, beeldhouwer

Ton Bollen

'Ik ben een schermer,' zei Cor van Noorden onlangs in een gesprek tijdens ons wekelijks bezoek aan hem in Vijverdal. Het is december 2009. Schermer in hart en nieren en in woorden. Sabelvechten en boksen waren andere geliefde bezigheden. 'Schermen werkt als een verlengstuk van mijn karakter, een soort derde hand, denk ik. Losjes, lachend en elegant het spel spelen en dan direct, fel de aanval inzetten.'

Vroeger, vechtend om eer en aanzien, in een dronken bui laf door een agent van politie neergeschoten en levensgevaarlijk verwond, carnavalesk verkleed als Romeins keizer, een mantel van een oud gordijn omgeslagen, gouden koorden en kwasten verweven met wintergroen uit de tuin van de buren, keizerlijk! Cor van Noorden groeide op, eigenlijk nog in een laat-negentiende-eeuwse Maastrichtse sfeer. Vader meubelmaker, tien kinderen die het grote huis aan de Boschstraat in Maastricht bevolken, Cor is de jongste. De Boschstraat in Maastricht is een brede statige straat, aansluitend op de historische markt, met aan weerszijden authentieke achttiende-eeuwse huizen en hotels. De buur van Van Noorden was Hotel du Lévrier et du L'aigle Noir, symbolen voor snelheid en hoogte, surrealistisch, toen al! Achter de Boschstraat verscholen de verrotte, verpauperde buurten waar de arbeiders, de pottemennekes, van de aardewerkfabrieken van de familie Regout in huurkazernes huisden. Dronkenmansgevechten en bittere armoe waren de dagelijkse beelden, die op zaterdagnamiddag, betaaldag, een hoogtepunt bereikten en waar de Van Noordens als kind getuige van waren. Broers van Van Noorden vochten in de Tweede Wereldoorlog: Engelandvaarders, piloot en navigator. Cor, terugblikkend op het verleden aan de Boschstraat, vindt de situatie thuis, tot zijn achttiende, een ongekende broedplaats voor zijn intellectuele vorming. 'Zij hebben mij de kring der goden binnen geleid,' is het verhaal van zijn jeugd.

Cor bracht een lange leertijd door in Maastricht, bij Charles Vos en opvolger Jan Balendonk, beiden leraar beeldhouwen aan de Kunstnijverheidschool te Maastricht. De eerste verguisd, de tweede bewonderd. Ontevreden met de methoden van lesgeven verliet Cor van Noorden na enige jaren de Kunstnijverheidschool om in Antwerpen aan het Hoger Instituut voor Schone Kunsten lessen te volgen. Maar ook die opleiding bracht niet het verlangde resultaat. Cor verkaste weer en ging in de leer bij professor Oscar Jespers, docent beeldhouwen aan de Jan van Eyck Academie te Maastricht. Het klikte uitstekend tussen beide heren en Jespers bracht hem zowel theoretisch als vaktechnisch en gedisciplineerd, op een hoog niveau van ruimtelijk denken en werken. Met Jespers deed het moderne esthetische denken zijn intrede in de beeldhouwafdeling van de Jan van Eyck Academie, een nieuw elan dat voor Cor inspirerend werkte. Oscar Jespers kwam uit een rijk cultureel Antwerps milieu. Zijn broer was de schilder en graficus Flores Jespers en de literaire gangmaker Paul van Ostaijen was de bewonderde vriend, die grote invloed uitoefende op de gebroeders Jespers. Met rampzalige gevolgen voor Van Noorden verliet Jespers in 1957 de Jan van Eyck, zijn sporen nalatend.

Fred Carrasso, een Italiaanse beeldhouwer, in 1899 in Turijn geboren, volgde Jespers op. Carrasso was verbannen uit Italië, uit Frankrijk en uit België om zijn politiek radicale standpunten en vond uiteindelijk in Amsterdam een pied-à-terre. De aanstelling van Carrasso als professor in Maastricht was voor van Noorden een ongelukkige en verwarrende keuze. De verhouding tussen Carrasso en Van Noorden was onvriendelijk, soms vijandig. Van Noorden spreekt van een in het verleden levend man, die 'zijn poten niet van je werk af kon houden.' Van Noorden verlaat de Jan van Eyck met bul in 1959.

Inmiddels is hij 31 jaar en bevangen door een grote mate van onzekerheid. Vooralsnog is schermen zijn grootste passie. Van Noordens vroege werken sluiten aan bij wat in die tijd misschien wel de Limburgse traditie te noemen is, quasi moderne beelden, romantisch modern, vrij deformerend. De eerste grote opdracht, gekapt in hardsteen, die Cor van Noorden uitvoerde, was het *Jac. P. Thijssemonument* (zie p.42), vervaardigd tussen 1965 en 1967. Het is een herinnering aan Jac. Thijsse en gedacht als een voederplaats voor vogels. Het beeld werd in de tuin van het Rijksarchief aan de Sint-Pieterstraat te Maastricht geplaatst. Een zwaar monumentaal beeld, een stapeling van stenen, esthetisch uitgebalanceerd, een beeld dat aandacht vraagt, dat aanwezig is en dat aangeeft dat van Noorden, schoorvoetend, een weg ingeslagen was, die, nieuw voor Limburg, maar dat terzijde, een persoonlijke weg zou worden. Maar is het *Jac. P. Thijsemonument* een beeld dat uiterst vakkundig gekapt is, dat een eigen verhaal vertelt zoals vele van zijn latere werken? Nee.

Torna il tranquillio al mare
Wit marmer op hardstenen voet
44 x 27 cm
Particulier bezit

Belangrijk in deze fase was dat graniet en hardsteen als materiaal voor zijn beelden definitief hun intrede doen, het petit granit de l'Ourthe, de blauwe glinsterende kalksteen, weerbarstig hard en meedogenloos om in te werken. Van Noorden bewerkte het petit granit met hamer en beitel, met diverse flexen om grote stukken steen snel te kunnen verwijderen. Vooral 's nachts hoorde je beneden aan de Diepstraat in Eijsden de beitelslagen en het klagelijk jagen van zijn flex. Leven en nogmaals leven, Van Noorden maakte beelden, grootse beelden denk ik.
Cor kapt een beeld in een korte tijd, valt de steen aan als een dier dat zijn prooi het spelen of de vlucht belet. De schermer! Cor accepteert de werkwijze die gekend is als de taille direct, door hem vele malen toegepast, maar ontkent geëmotioneerd de opmerking dat er enig verband zou zijn met de werkwijze van Karel Appel: een directe notitie van een vlaag van expressie. De taille direct, het woord zegt het al. Zonder meetapparatuur, geen punteerapparaat, geen passers, zonder ontwerp op maat, op het heilige oog wordt het beeld uit de steen gehakt, riskant, uiterste concentratie, hooguit enkele krijtstrepen op het blok, het is tegenwoordig de meest toegepaste methode een beeld in steen te vervaardigen. Zelf omschrijft hij zijn werkwijze als een directe aanval op het blok, op de steen en dat de juiste vorm in den beginne nog onbekend is. De vorm ontstaat al werkend, al kappend begint de vorm te leven. De geest, dwingt het onderbewuste tot opening, geeft de weg aan naar de overgang en bepaalt de overgang 'van mijn geest naar de steen, mijn geest die zich verbindt met de steen. Hieruit ontstaat het beeld.' Een Boedhistische zienswijze, vindt Cor.

De fase, die Cor van Noorden aanduidt als de tijd van de onuitgesproken gedichten, dient zich aan. Het is dan al in de late jaren '60. Niet-uitgesproken gedichten leven, denk ik, in iedere echte artiest, schilderend, fotograferend, beeldhouwend, schrijvend of dichtend. Het gedicht, lees het totaal aan esthetische beleving, is aanwezig, onbewust opgeslagen als een samenklontering, een kluwen van leven en de gedachte ooit te sterven, een kluwen van literatuur en lezen, van opleiding, talenten en ouder worden, maar er is nog geen aanleiding geweest het gedicht, de cluster te ontrafelen, zichtbaar te maken. De onuitgesproken gedichten moeten om gezien te worden het onderbewuste verlaten, moeten gedwongen worden, uit de duisternis bevrijd worden Er moet echter een aanleiding zijn. Lucebert, dichter, schilder, fotograaf, verwoordt het in de gedichten reeks *De Analfabetische naam* in de bundel *Apocrief* duidelijk: ' 'Ik tracht op poëtische wijze/ dat wil zeggen/ eenvouds verlichte waters/ de ruimte van het volledige leven/ tot uitdrukking te brengen.' Lees deze dichtregels vele malen, het werkt verhelderend, suggestief. De ruimte van het volledige leven is in zijn eenvoud van toepassing op het beeld zoals van Noorden beelden ziet en zijn beelden maakt. Cor van Noorden ziet de echte artiest als een mens vol twijfels, de mens die wanhoopt, faalt, buigt voor het onverstaanbare, neergesabeld wordt, opstaat, totdat een gedicht of een strofe plotseling leesbaar wordt en de fase aanbreekt, voor Van Noorden, van het kappen in steen.

ʼibation liquide
989-1990
etit granit
7 x 25 cm
onnefantenmuseum Maastricht

Escape
1974
Marmer
63 x 30 x 162 cm
Bonnefantenmuseum Maastricht

Cor noemt dat moment in een gesprek met Piet Killaars en Han de Vrede 'stormrijp'. Beeldhouwen is een levenshouding geworden. In die betekenis is van Noorden kniek en staat alles in zijn leven in dienst van het beeldhouwen, de rest wordt verwaarloosd.

Cor maakte veel schetsen in klei, kleine kleinoden van enkele centimeters. Bij tientallen stonden ze in de woonkamer annex keuken tezamen met een prachtig Kifwebe masker van de Songye stam uit de voormalige Belgische Congo. Waar zijn de schetsen gebleven? Prachtige schetsen, die doen denken aan werk van de Roemeens-Franse beeldhouwer Constantin Brancusi, van wereldbetekenis, aan beeldhouwwerk van Hans Arp, en soms aan Frits Wotruba, op afstand verre geestesverwanten, op zoek naar zuivere, directe expressie en creativiteit. Lucebert schreef het gedicht *Arp*, eveneens te vinden in de bundel *Apocrief*: 'Tegen de polsslag van het steen/ klopt de gedachte van de hand.'
Toen Cor op een avond in Vijverdal demonstreerde hoe hij steen kapte, iedere beweging was duidelijk, kapte hij 'tegen de polsslag van het steen/ klopt de gedachte van *zijn* hand. Kan beeldhouwen intenser verwoord worden?

Met de schets in klei is het idee geboren, in vorm bedacht en de uitvoering, en taille direct, is dan nog een kwestie van omgaan met steen, het vakmanschap van de steenhouwer, het beeld kappen in een dag tijd, of in enkele dagen en nachten, tekeergaan! Cor: 'De vormen die ontstaan, hebben een zinnelijke kant, die direct met het mensbeeld en met de natuur te maken heeft' en vervolgens, genoteerd in een gesprek met Piet Killaars en Han de Vrede: 'Ik werk eigenlijk buiten de visuele natuur...'
Het zijn kernpunten van het beeldhouwen van Cor. Er ontstaan beelden als *Diepzeelied* in 1970, en *Diepzeelied II* uit 1974, *Escape* uit 1974. José Boyens duidt in haar boek *De druppel holt de steen uit, Diepzeelied I* als een borrelend verlangen dat opwelt uit de diepte en wordt getransformeerd tot snaren van een harp. Deze, met zijn grote, cyclopische oog, uitgroeiend tot een gestalte, heeft het hoofd op de snaren gelegd, een en al ontvankelijkheid voor de melodie'. Hier begint de grootsheid van Van Noorden, beeldhouwer, magistrale vormen aan te nemen. Hier blijkt dat de lessen van Oscar Jespers doorgedrongen zijn en vooral, zoals José Boyens aangeeft, het credo van Jespers zichtbaar wordt: het minder is meer. Van Noorden gebruikt slechts die onderdelen van de realiteit, die een functie hebben of kunnen hebben in het beeld, de rest is te verwaarlozen.

Schip
Petit granit
30 x 25 x 27 cm
Particulier bezit

H_2O
1987
Petit granit
80 x 28 x 45 cm
Particulier bezit

Het beeld neemt je op, overweldigt je en ontvouwt een andere wereld, verscholen achter de ruimten van het beeld. Bekijk je het beeld aan de achterzijde dan wordt je geleid naar de ruimten die zich voor de voorzijde ontvouwen, een pure driedimensionale ervaring. Het beeld is dermate sterk aanwezig, dat ik me, verward, afvraag of het vervaardigd is in steen, of dat het geschilderd is. Of is het geschreven taal, vooral door de sporen van de beitel op het oppervlak? Het is gekapt in steen, natuurlijk, maar de lichtheid van vorm zou anders kunnen vermoeden. Hier staat een beeld dat ontvouwt wat Van Noorden bedoelt met 'mijn geest neemt bezit van de steen, mijn geest dwingt de steen het beeld zichtbaar te laten worden. De steen *wordt* mijn geest.' Het beeld Escape was, tot mijn grote spijt, niet op de tentoonstelling in Eijsden aanwezig. De bezitter, het Bonnefanten Museum in Maastricht, vond vervoer te riskant en daar heb ik alle begrip voor. En het Bonnefanten is er natuurlijk niet voor niets, u kunt het beeld daar gaan bewonderen.

Het beeld *Bloesem van het niets* (zie voorpagina en pag. 44) uit 1980 siert Eijsden op het Mariaplein, speurend over de Maas, een oog, turend, een waarschuwing aan voorbijgangers en schepen, een bericht met een wonderlijke naam. Bloesem van het niets, het niets, de leegte die wij, mensen, bijna vergeten zijn, overdonderd door het meedogenloze dagelijkse geweld van media en overheid. Het oog is vergroeid met de rijzige sokkel, een stam die door een verdiept gedeelte de indruk geeft het speurende oog te dragen, een boom met een enkele vrucht, de menselijke vrucht, leven en dood. Ook hier vormt de sokkel een eenheid met het beeld, een erfenis van Constantin Brancusi, die deze oplossing al tot kunst verheven heeft in de beginjaren van de twintigste eeuw.

Als eerste van een reeks beelden ontstaat in 1978 *Bijlslag, gewonde ziel*. 'Het beeld getuigt meteen van grote zekerheid in de vorm, 'zegt José Boyens. 'Dat hoeft niet te verwonderen: de idee werd ontleend aan een Japanse strijdkreet, die inhoudt dat bij voldoende inspanning het doel al bereikt is. Het suggereren van een bijna bovenmenselijke inspanning waarmee de steen werd gekliefd is de eerste betekenis van het beeld,' vervolgt José Boyens.

Opgesloten entiteit
1981
Petit granit
110 x 40 x 29 cm
Particulier bezit

Het tweede beeld in deze reeks is *Opgesloten entiteit*, uit 1981. Ook hier geef ik er de voorkeur aan José Boyens aan het woord te laten. 'Entiteit betekent 'het wezenlijke bestaan. Bij *Opgesloten Entiteit* is het dus de essentie die opgesloten zit, zoals het bij *Bijlslag, gewonde ziel* de ziel is die geraakt werd.' De reeks werd afgesloten met *Split de split* uit 1984. In totaal heeft van Noorden meerdere exemplaren van *Bijlslag* gemaakt, opgesteld in Venlo, in Eijsden, en een in Brussel. De bijlslag beelden lijken grenspalen, de kern onwrikbaar aangescherpt, geplaatst rond een besloten rijk, een literair rijk, waar alleen Van Noorden toegang had en *er vrij kon oogsten*.

Uit de lijst van verkochte werken aan de Gemeente Eijsden komt al een bloemlezing te voorschijn van de poëtische titels van werken van Van Noorden: *Tamelijk geheimzinnige figuur, Toverheks met gesmolten puntmuts, Beslissing van de beitels, Mysterieus volume, Niet aangekomen bericht, Wolkschap, Scherpzinnige steen* en er kunnen nog een aantal aan toegevoegd worden. Titels met een boodschap.

Bijzonder van uitvoering is het beeld H_2O (zie pag. 20/21). Van Noorden permitteert het zich hier een vrije vorm te kappen, die op een ultiem vakmanschap duidt en bijna het onmogelijke in steen vormgeeft. Zacht rollen onhoorbaar de golven verder op een ongekende wind, worden een open ruimte en verdwijnen onbelemmerd, een vederlicht versteend gedicht, een stenen beeld.
Ik vind dit werk een hoogtepunt in het oeuvre van Van Noorden. Het is door de huidige bezitter juist opgesteld, op twee blokken steen, om de bewegingen van het water ruimte te geven.

Poëtisch is het beeld *Dodenschip* (zie pag. 41), tentoongesteld bij Galerie Wolfs in 1996 te Maastricht, waar een bries een wind wordt die in een open ruimte verstrijkt, een ademtocht, ingehouden, de afvaart over de Styx. De oppervlaktebehandeling is tot in het uiterste detail doorgevoerd. De sporen van het flexen dienen een ritme, vormen kanalen van verbeelden. Zo zijn veel beelden van Van Noorden te duiden. Zijn gehele oeuvre is niet groot, maar van een grote kwaliteit, enkele mindere exemplaren buiten beschouwing gelaten. Van een groot aantal beelden is de verblijfplaats onbekend. Zelf heeft Cor geen lijst van verkoop of bezitters aangelegd. De meeste complete lijst van gegevens van werken van Van Noorden en hun aanwezigheid vindt u bij José Boyens in het al genoemde boek *De Druppel holt de steen uit*.

Split de split
1984
Petit granit
150 x 36 x 35 cm
Bonnefantenmuseum Maastricht
Fotograaf G. Hukkelhoven

Hoe zie ik Cor van Noorden? Van Noorden beheerst het metier in al zijn facetten, al kappend de steen uitdagend, de steen laten spreken, in een eigen taal die alleen hij, Van Noorden spreekt en kan spreken. Poëtisch verhalend op hoog niveau, het niveau van de enkeling.
Welke plaats neemt Van Noorden in op de ladder van de Nederlandse beeldhouwkunst, zelfs van de Europese beeldhouwkunst ? Prominent, onbekend, groots? Het zijn voor mij overbodige vragen. Het werk is van uitzonderlijke kwaliteit en een ieder heeft zijn voorkeuren. Als ik mijn blik volg, geoefend door vele tientallen jaren leven met kunst en literatuur, geoefend door vele tentoonstellingen die ik gezien heb in binnen- en buitenland, in musea, galerieën en ateliers, inclusief het atelier van Cor van Noorden, kom ik tot de eerlijke en eenvoudige overtuiging dat het hier beeldhouwwerk betreft met een uiterst persoonlijke expressie, gekoppeld aan vakmanschap, aan inleven in de esthetische benadering van onbekende en onbewuste processen, inleven in vormgeven aan poëtisch denken met als resultaat dat er uiteindelijk een stuk steen als een godsgeschenk in staat gesteld wordt een uiterst verfijnd beeld te worden, een scheppende existentie in pure vorm.
Cor van Noorden is beeldhouwer.

Voor deze tekst heb ik gebruik gemaakt van de volgende werken

José Boyens: *De druppel holt de steen uit, Elf Nederlandse beeldhouwers*; Venlo, 1986. ISBN 90 6216 033 6.
D. Hulten, N. Dumitresco en A. Istrati: *Brancusi*; Parijs, 1986, New York, 1987. ISBN 0-8109-0744-5.
Lucebert: *Verzamelde gedichten*; Amsterdam, 1974.
Eduard Trier: *Bildhauertheotien im 20. Jahrhundert*; Berlin, 1999. ISBN 3-7861-1879-5
Wilhelm Worringer: *Abstraktion und Einfühlung, Ein Beitrag zur Stilpsychologie*; Bern, 1907, Neuwied, 1907.
Carola Giedeon-Welcker: *Hans Arp*; Stuttgart, 1957.
Elias Canetti: *Frits Wotruba*; Wien, 1955.
Het gesprek van Piet Killaars en Han de Vrede met Cor van Noorden werd gepubliceerd bij de tentoonstelling Cor van Noorden beelden 1965-81 in het Bonnefantenmuseum te Maastricht, van 18 december 1981 tot 31 januari 1982.
H.J. Verwiel: *Cor van Noorden, een beeldhouwer die nog beelden houwt*; In: Scheppend Ambacht, jrg.33 nr. 2, 1982. Dit artikel is geschreven naar aanleiding van het gesprek van Van Noorden met Piet Killaars en Han de Vrede.

Het ritmisch bewegen
van hamer en beitel,
het hakken of tikken,
gaat als het ware functioneren
als het opzeggen van een mantra.
Onderwijl vergeet ik mijn
boosheid of goedheid,
mijn wrok, mijn slechte buren,
fiscale druk en rancune.
Er vindt een catharsis plaats.

Uitspraak van Cor van Noorden, opgetekend door José Boyens.

Toonbeeld
Petit granit
176 x 44 x 27 cm
Gemeente Eijsden

Bijlslag
1978
Petit granit
160 x 38 x 18 cm
Gemeente Eijsden

Komische plooi van een kosmisch beginsel
1977
Petit granit
51 x 35 x 30 cm
excl. sokkel
Gemeente Eijsden

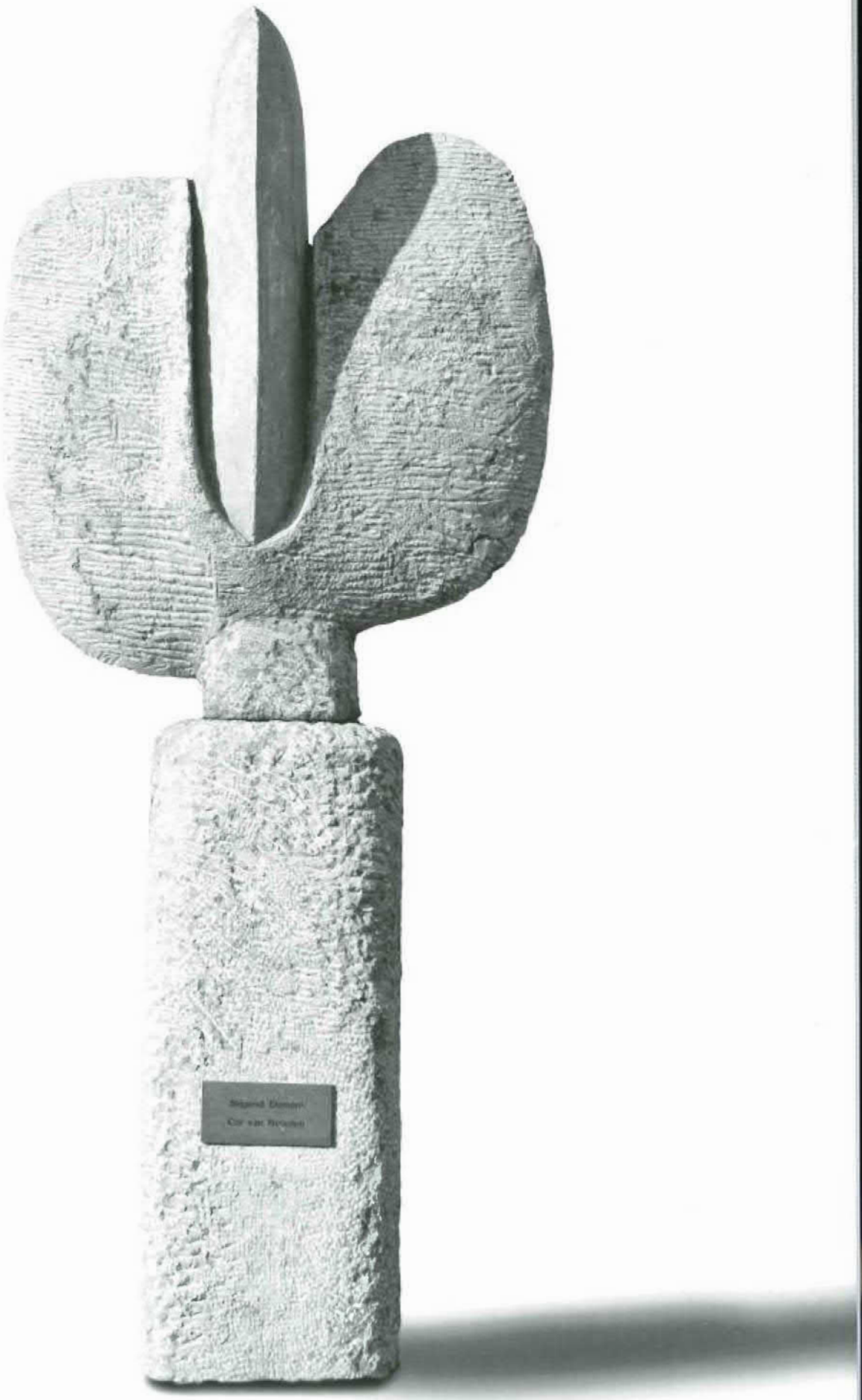

Gebroken relatie
Petit granit
73 x 40 x 40 cm excl. sokkel
Particulier bezit

Stijgend element
Petit granit
ca 160 x 52 x 22 cm
Gemeente Eijsden

Hamerslag als polsslag van de tijd

Het domein van Cor van Noorden

Frans Budé

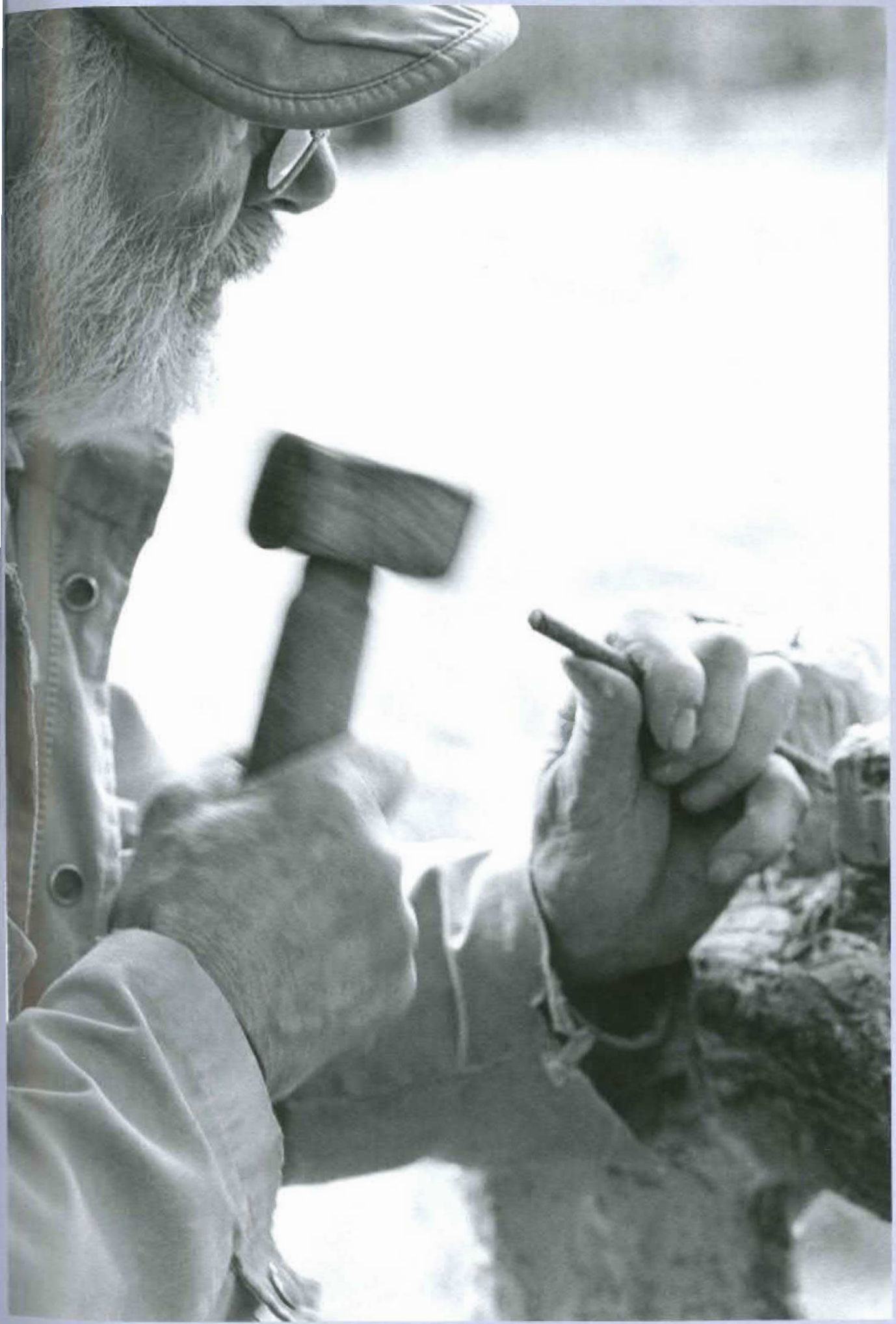

Uit Eijsdens Verleden | 31 | Cor van Noorden

Wie kent uit warme zomers niet het geluid van roeispanen op de Maas, de steel over de rand van de boot, de bladen plompend in het donkere water als tegen de late avond het silhouet van de Sint-Pietersberg de zwarte contouren krijgt van een reusachtig schip? Ergens langs de oever dolen stemmen, onder een hemel die het dal afdekt, zoeken verlate schippers een ligplaats aan de stilgevallen wal, waar hoog boven de rivier het hellingbos de ingevallen duisternis begroet met een zachte rilling in het ondergewas. Nog hangt over het water het verhaal van de Maas en haar schepen, stroomt de herinnering voorbij aan de stevens die het water kliefden, de zeilen die de wind vingen, en mast en giek die de spanning hielden op voor- en achterstag, toen het schip zich bolde als wilde het groter dan de grootste zijn, onder het gewicht van de wereld de oneindigheid bereiken, verscholen in de nevels van sterren en planeten. 'Melkwitte zeeën wier vonken op sterren leken', dichtte Arthur Rimbaud in 'Le bateau ivre', stroomopwaarts in de donkerte van de Ardennen. '(...) Waar, plotseling het blauw verkleurend, als vervoering / En zachte stuwing in het ochtendgloren groeit, / Sterker dan alcohol, dan lyrische ontroering, / De bittere, rosse gloed van liefde gist en broeit.'

Eijsden – woonplaats van Cor van Noorden, landelijke plek waar fotograaf Philip Driessen zijn jeugdjaren doorbracht. Omringd door het golvende landschap van de rivier kapt Cor van Noorden er zijn stenen. Zij staan tussen duisternis en licht, dragen de spanning van wat de aarde is ontnomen. Wat hij maakt is wereld, is zijn aanwezigheid in ruimte en tijd. Een levenswerk, even verstild als rusteloos. Een kleine kosmos in de herhaling van leven en dood. Kapt hij een schip, dan is het een met zeilen en goudgepunte mast. Hij tuigt het als een dodenschip, op hoge golven onderweg. Haalt hij een roeier uit de hardheid van de steen, dan heeft hij elk veranderend moment van beweging vastgelegd in man en spaan die meebewegen op de oneindige stroom. De weg naar de verte leidt bij Van Noorden naar binnen. Plutonisch is zijn gesteente, met sporen van mica en veldspaat; en glimmerlei dat wat schilferig is. Met elke hamerslag kapt hij zich een doorgang in de tijd, wordt met spitsbeitel en rondel de steen opengelegd, valt onder zijn verweerde handen na miljoenen jaren het licht naar binnen. En spannen er zich nieuwe vormen – terugwijkend uit een schemering naar een beschermend duister of astrant bewegend, eigenzinnig golvend, in het toegestroomde licht.

De beelden van Cor van Noorden hebben alles met hem zelf te maken, ze spreken van kracht en groei, zwelling en energie. Ze ondersteunen en ademen, zijn op elkaar gericht en op de maker, spreken in gelijkmatige herhaling van de tijdstroom die alle dingen voortdurend doet veranderen. Ze zijn van een sterk emotionele geladenheid – hun materiaal is ruw en weerbarstig, hun expressie lyrisch – verfijnd. Ze reageren op elkaar, stevig en vast, in aardse oerkracht en mystieke bezieling. Zo breken zijn beelden de stilte open, nacht en licht, spreken zij van een onstilbaar verlangen, 'ontledigen' de duisternis. Het is de sfeer die Roland Holst oproept in het gedicht 'Ballingschap': 'Wind en water wijd en zijd/ houden dit eiland van verlangen/ vreemd en glinsterend gevangen/ binnen den tijd// (...). En de beken zingen het mee,/ En alle wateren lachen en klagen/ of zij van eeuwigheid gewagen, tot aan de zee.'
In het halfduister van zijn atelierwoning, in de diepe tuin met verschillende lichtzijdes, niet ver van de Maas, legt Cor van Noorden jarenlang zijn ziel in elke hamerslag, wordt in het ritme van zijn ademtocht een kosmisch trillen zichtbaar in de grijze 'petit granit de l'Ourthe'. Het is in deze beelden dat het raadsel van binnen/buiten – Henry Moore sprak ooit over 'The mystery of the hole; the mysterious fascination of caves in hillsides and cliffs' – samenvalt met het omringende landschap: de uitgestrekte grotten boven de langstrekkende rivier met zijn ronde inhammen, de oprijzende fruitbomen in de glooiende weilanden, het uitspansel dat heel het grensland omvat. Hier is het dat de beelden van Cor van Noorden hun ontstaan vinden. Van Heraclitus en zijn Panta rhei is de voortdurende bezieling; de wijsheid om 'het ene in het vele te zoeken' en dat vervolgens zichtbaar te maken is van Van Noorden zelf. Zijn voortdurende hamerslag is een polsslag geworden, bezweert het lopen van de tijd. Met niet te stuiten kracht beheerst hij de ruimte van zijn geest. Die heeft zichzelf maar één opdracht gesteld: scheppen.

Jarenlang was er naast het beeldhouwen die andere passie: het schermen. Ook hier gaat het om openleggen, zuivere lijnen, beheersing en doordringen tot de grens. Bij alle verschillen met beeldhouwen is er vooral die ene overeenkomst : het duel. De steen als tegenstander. Hij is het trefvlak dat net als bij de schermsport met terughoudendheid én met aanval tegemoet wordt getreden. De beitel als sabel, degen of floret. Concentratie en tactiek.

Hoe de steen vanuit een basispositie tot een nieuwe vorm te dwingen? Cor van Noorden raapt een tak op en doet het voor. 'Zo dus. Controle over het wapen wordt uitgeoefend met de vingers. En dan: en garde!'

In feite werkt deze beeldhouwer in een traditie die langer teruggaat dan die van zijn vermaarde leermeester Oscar Jespers. Van Noorden werkt met dezelfde ambachtelijkheid en liefde voor het materiaal als de getalenteerde Lombardische beeldhouwers die in de twaalfde eeuw Italië verruilden voor het Maasland. Cors collega uit die tijd heet Heimo. Rond 1150 heeft hij de leiding over het atelier dat de hoogst bijzondere, viervoudig gekoppelde kapitelen vervaardigt voor de Onze Lieve Vrouwebasiliek te Maastricht. Zoals ooit deze Heimo uiterst vakkundig de harde steen openbrak en figureerde, zo gedreven en ambachtelijk gaat de Meester van Eijsden te werk. Van Noordens sculpturen zijn uniek en onvergelijkbaar. Ze zijn helder, open en tegelijk gesloten. Steeds van een grote visuele potentie. En met grote beheersing tot stand gebracht. Ze zijn de uiting van een scherpe geest die zich met de geschiedenis meet en zijn bevindingen omzet in nieuwe en oorspronkelijke beeldtaal: drama en intimiteit ineen. Impulsief vertrekkend, zoekend de weg die het materiaal toelaat, soms verplicht tot interventies om harmonie en flexibiliteit in evenwicht te houden. Maar steeds met een diverse en actieve uitstraling. Dynamisch, zinnelijk, zich onttrekkend aan elke stijl.
'Ik heb veel gelezen over de Oosterse literatuur', laat Cor van Noorden aan zijn interviewers Piet Killaars en Han de Vrede weten bij gelegenheid van de tentoonstelling 'beelden 1965–81' in het Bonnefantenmuseum. 'Het meest spreekt me het werk van de praktische Chinezen aan, de I Tjing. (...) Ik breng belevingen onder vorm die een schrijver of dichter onder woorden brengt. (...) Ik geloof dat elke kunst iets met mystiek te maken heeft.'

De beeldhouwer als dichter, als mysticus, die het verhulde uit de schaduw haalt, die de steen net zo lang bespeelt totdat er een lied opwelt. Een tijdloze ballade over verbondenheid met de natuur die zich vanuit een oerkracht herschept in beeldend werk.

'Een zichtbaar maken van geestelijke turbulentie', noemt Cor van Noorden dat. Zijn uitgangspunt is dat niets hetzelfde blijft, alles steeds in beweging is, voortdurend onderweg van de ene pool naar de tegenovergestelde pool. Uiteindelijk heeft alles in de natuur een zeker evenwicht. Daarmee geeft hij de bron prijs waaruit hij door de jaren heen rijkelijk heeft geput.

Diep tot in de beslotenheid van dit scheppen, met groot gevoel voor het detail binnen het geheel, is Philip Driessen doorgedrongen in de artistieke domeinen die Cor van Noorden zich heeft toegeëigend en die de opmaat voeren naar zijn stenen oeuvre. Hij heeft dat als zó zuiver ervaren dat zijn foto's sublieme momenten vasthouden die hij vanuit zijn manier van kijken naar onze ogen brengt, en vandaar naar ons hart om zo de beeldhouwer en zijn werk aanwezig te maken in een warm gevoel van aandacht. Dankzij zijn opmerkzaamheid en concentratie laat hij Cor van Noorden bij ons binnenkomen als een naar binnengekeerde schepper, die werkt en zwoegt op de materie. Dat is wat Driessen ons in het geheugen wil prenten. Met de tuin en de ruimte van het buiten-atelier, met het uiterst zachte licht in het woonvertrek, heeft hij het terrein van de beeldhouwer omgrensd om van daaruit iets tevoorschijn te brengen dat hij ons nadrukkelijk voor de geest wil houden: hij maakt gewag van steen, van spanning, haast van pijn. Hij houdt het licht vast om het te dwingen getuige te zijn. Nergens in deze ruimten is er voor hem een eindpunt of een grens, zodat wie goed kijkt naar zijn foto's zelfs de klank hoort – zwaar of licht, dof of glad – die de beeldhouwer uit de verborgenheid van de steen omhoog haalt.

Philip Driessen – jaargang 1967, en daarmee veertig jaar jonger dan de beeldhouwer – componeerde met zijn foto's een cantate voor beitels, boren en bouchards. Wat hij van Cor van Noorden op bariet heeft vastgelegd, gaat de fascinatie voor het documentaire voorbij. Het brengt, binnen de kaders van de kunst, een ontroering teweeg, dezelfde die hij gevoeld moet hebben toen hij voor het eerst de mens Cor van Noorden leerde kennen. Zijn foto's rijgen zich aaneen tot een verslag met grote zeggingskracht. De scheppingsdrang die Van Noorden zo kenmerkt is met veel gevoel voor het intieme en het innerlijke vastgelegd. Als een debat tussen twee gedrevenen. Op dat punt verschillen Van Noorden en Driessen nauwelijks van elkaar. Het is een zalig geluk daarbij toeschouwer te mogen zijn.

Dit is een bewerkte versie van een tekst die in 1997 verscheen bij gelegenheid van een tentoonstelling van Cor van Noorden bij Galerie Frans Wolfs te Maastricht. De expositie bevatte tevens foto's die Philip Driessen van de beeldhouwer en zijn werk maakte.

Vooral is voor mij beeldhouwen een act van vrijheid.

Uitspraak van Cor van Noorden, opgetekend door José Boyens.

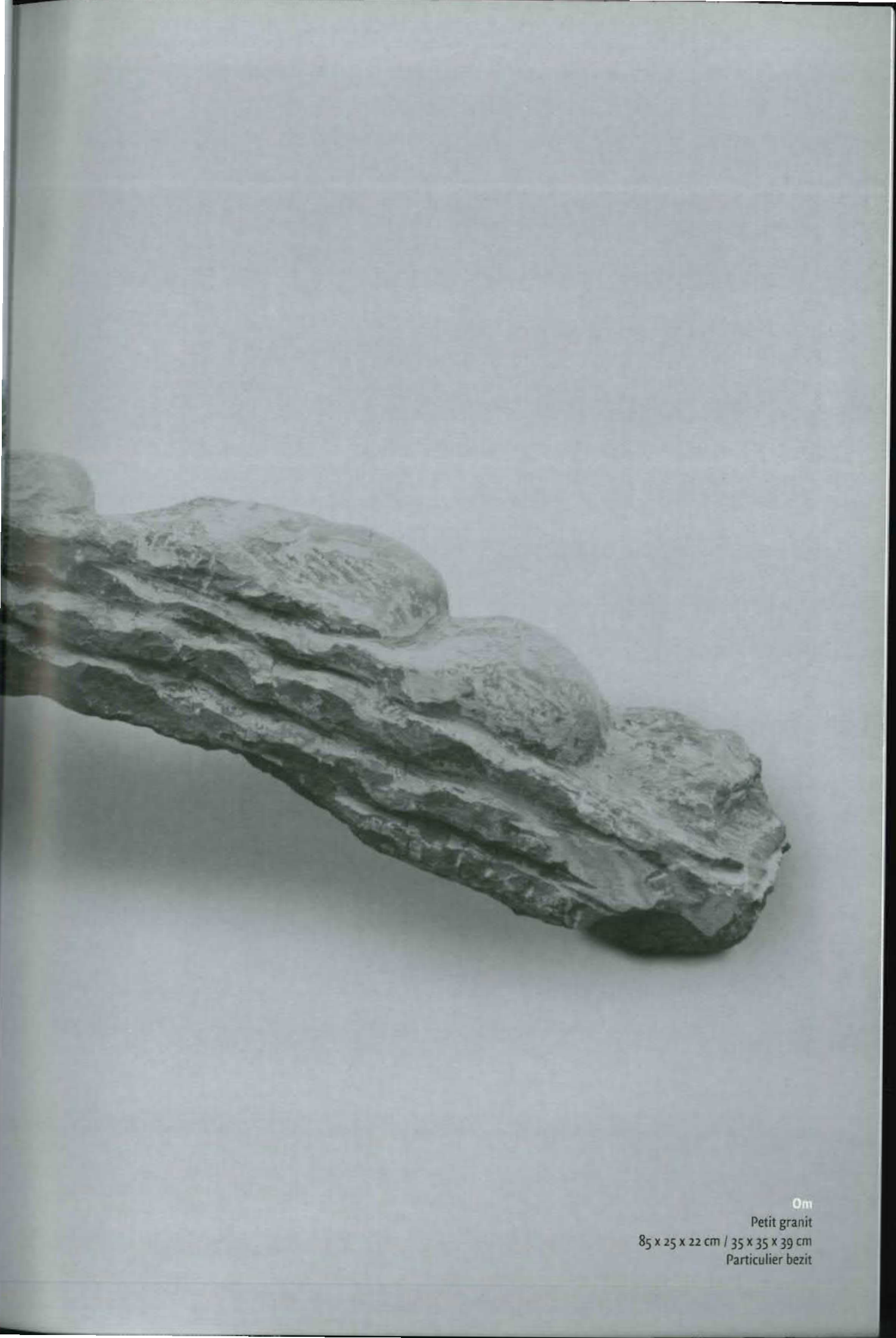

Om
Petit granit
85 x 25 x 22 cm / 35 x 35 x 39 cm
Particulier bezit

Scherpzinnige steen
1982
Zweeds graniet
37 x 22 x 140 cm
Gemeente Eijsden

Dodenschip
Petit granit
34 x 25 x 28 cm
Particulier bezit

Cor van Noorden en de steenwetteloosheid

José Boyens

Het Jac. P. Thijssemonument

Eigenlijk zou iedereen die opgeleid wil worden in de beeldende kunsten of als architect, zijn eerste les moeten krijgen op een landtong bij het Provinciehuis in Maastricht. Daar staat op de uiterwaarden, in open land aan de oever van de Maas, in petit granit, het *Jac. P. Thijssemonument* van Cor van Noorden uit 1967, 225 cm. hoog. En daar kan de aankomend student leren dat stapelen een van de mogelijkheden is om iets op te richten. Dat het haaks plaatsen tegenover elkaar een ander bouwprincipe is. En dat openheid en doorzicht tegenover een gesloten massa een bevrijdende werking kunnen hebben. Daar kan hij of zij leren hoe een versiering aangebracht kan worden in een muur zonder dat ze loos is. En hoe haar verhoudingen kunnen zijn, wil ze tot een beminnelijke gebeurtenis in die muur worden. Daar kan hij leren wat monumentaliteit is en oorspronkelijkheid. En hoe het mogelijk is om de hardheid van petit granit vriendelijkheid te laten uitstralen zonder dat het materiaal zijn karakter verliest. En hoe anders liggende steen reageert op de weersomstandigheden dan staande steen. En als dat alles is uitgelegd, blijft voor alle partijen het raadsel bestaan van de oorspronkelijkheid van deze monoliet, die als een bouwwerk verrijst, een beschermend karakter heeft en ook associaties oproept aan een keizerlijk paleis in China.

Wie was Jac. P. Thijsse en wat hebben de versieringen te betekenen? Dr. Jac. Thijsse was een Maastrichts bioloog, die algemene bekendheid kreeg door zijn teksten voor de populaire Verkade-albums. Deze vestigden de aandacht op het eigen karakter van het Nederlandse landschap met zijn flora en fauna.

En daarom werd deze sculptuur, die eerst in de tuin van het Maastrichtse Rijksarchief stond, naar dit stukje vrije natuur verplaatst. De vorm die Cor van Noorden koos werd ingegeven door een voedertafel voor vogels, gecombineerd met een associatie met de hoeden van champignons. Voor de beeldhouwer is de manier waarop een champignon groeit een symbool voor de menselijke creativiteit: deze wroet lang ondergronds, maar kan het op den duur niet helpen dat ze de kop moet opsteken. In zover is het *Jac. P. Thijssemonument* tegelijk een beeld van het eigen bewustwordingsproces.

Op de zijkant staat in kapitalen een kenschets van de man aan wie het monument is gewijd. ONBEKOMMERD moet hij geweest zijn, deze JAC P THIJSSE, 1865 1968, die zoveel mensen leerde kijken naar het leven in de natuur. Tussen het woord ONBEKOMMERD en de naam hakte Cor van Noorden de vier spreeuwen die hoorden bij de opdracht. Hij liet ze in de steen verzinken zoals de Egyptenaren de reliëfs van hun hiërogliefen lieten verzinken maar vanuit de diepte naar het centrum zachtjes lieten bollen. De geest van het monument met zijn openheid is strijdig met de theorieën van de beeldhouwer Oscar Jespers, de leermeester van Cor van Noorden; de opvatting van het reliëf daarentegen is in overeenstemming met wat Jespers over het reliëf doceerde en publiceerde.[1] Ook mag de geest van het *Jac. P. Thijssemonument* onbekommerd worden genoemd. Nergens blijkt dat dit monument drieduizend kilo weegt. Cor van Noorden kreeg deze opdracht toen hij achtendertig was. Een van de schaarse rechtstreekse opdrachten die hem ten deel vielen.

Jac. P. Thijssemonument
1965-1967
Petit granit
225 x 166 x 115 cm
Rijksdienst beeldende kunst

Bloesem van het niets

Toen de Vlaming Oscar Jespers (1887 – 1970) benoemd was aan de pas opgerichte Jan van Eyck-academie in Maastricht, bedoeld als tegenhanger van de Rijksakademie in Amsterdam, en in januari 1949 in de Limburgse hoofdstad met zijn lessen in de beeldhouwkunst begon, keerden sommige studenten beeldhouwen naar Limburg terug. Rob Stultiens liet de Rijksakademie voor wat die was en Cor van Noorden het Hoger Instituut in Antwerpen. Want steenhakken, dat kon je daar niet leren.

Over de atmosfeer tijdens het onderricht van Oscar Jespers berichten sommige vroegere studenten in een catalogus van het Bonnefantenmuseum uit 1975. Wim Rijvers schrijft: 'Wanneer Prof. Jespers aanwezig was dan was de klas compleet en er hing altijd een zekere spanning die bleef tot hij weer vertrok naar Brussel. Je kon dan weer voor een week vooruit. Want zijn kritiek op datgene wat in zijn ogen niet goed was loog er niet om. Hij doorzag snel je zwakke punten, verwierp elke franje en had een hekel aan goedkope effecten. Hij dacht vanuit volumes (...).' [2] Cor van Noorden laat weten dat Jespers zich vooral bij zijn portretten een meester toont in het weglaten van bijkomstigheden. En dat hij door de kunst van de Egyptenaren, de romaanse periode en de negers te bestuderen zijn theorie opbouwde over het gesloten volume waarop het licht geen vat heeft. 'Deze bracht hij disciplinair, maar voor slaafse naturen onder zijn leerlingen despotisch over.' [3]

Tegenover de stringente theorie van de leermeester, die het stenen beeld zo gesloten mogelijk wilde opbouwen, opdat de schaduw niet zou gaan domineren in de holtes en het beeld visueel kapot zou slaan, stelde Cor van Noorden dat hij de steen zo wilde behandelen als het materiaal hem toestaat. De steen verdraagt het dat hij doorboord wordt. En zo rijst dan in 1980 voor ons op *Bloesem van het niets* in petit granit van de Ourthe, een steensoort die Cor met voorliefde bewerkt. Het beeld stelt geen menselijke figuur voor maar is een denk-beeld, dat verdeeld is in drie delen.

Het is de bekroning waar de ogen steeds weer naartoe terugkeren. En deze is zowel gesloten als open. Open zoals Jespers het zijn beelden niet zou toestaan. Uit dit luchtledige, dit niets, valt de bloesem omlaag: befjes bloesem uit het niets: het intiemste deel van het beeld. Aan de buitenkant werd de bekroning geschuurd, aan de binnenkant gestructureerd. Het corpus van de zuil is fijn gebouchardeerd en ook wat grover bewerkt met de puntbeitel, zoals verder het hele onderste deel. Doordat de meeste groeven diagonaal gericht zijn, verlevendigen ze de zuil en zorgen ze voor dynamiek.

Hoe komt het dat *Bloesem van het niets* zo'n klassieke indruk maakt? Daar is vooreerst de aangename verdeling in drieën. Het onderste deel is verbonden met het middelste door eenzelfde bewerking, het middelste met het bovenste omdat de bloesembefjes worden voortgezet in een eveneens organische dubbele kraag. Er zijn duidelijke verbindingen gelegd tussen de delen; die zorgen voor de harmonie van het geheel. *Bloesem van het niets* is een beeld dat de aandacht weet vast te houden.

Bloesem van het niets
1980
Petit granit
268 x 63 x 30 cm
Gemeente Eijsden

Collision

Tot de studenten die Jespers in Maastricht opleidde, hoorden Hans Claesen, Frans Gast, Hanneke van Gool en Piet Killaars; René Nijssen, Cor van Noorden, Wim Rijvers en Rob Stultiens. Jespers gaf zijn studenten zulk een grondige vakopleiding dat verschillenden later gezochte docenten werden aan een voortgezette opleiding, zoals Hans Claesen (1925 – 1995). Sommigen, zoals Frans Gast (1927 – 1986) en Piet Killaars (* 1922) speelden het klaar om naast hun docentschap een eigen oeuvre op te bouwen. Cor van Noorden (* 1927) en Hanneke Mols-van Gool (* 1933), twee steenbeeldhouwers -en daarin de waarachtige erfgenamen van Oscar Jespers- concentreerden zich op hun werk. Cor was waarschijnlijk te individualistisch en te anarchistisch om naast het opbouwen van een oeuvre een stabiel docentschap op zich te nemen. Het kostte hem soms al moeite om 's morgens op tijd in de beeldhouwklas te verschijnen. Om zo min mogelijk de aandacht op zich te vestigen, klom hij een keer door het raam naar binnen, hetgeen groot opzien baarde.

Wel wist Cor zijn tijd te benutten door het lezen van de *I Tjing, het boek der veranderingen*, van Kafka en Nietzsche. Kafka inspireerde hem in 1975 tot de nogal gesloten sculptuur *Kafkakever Gregor Samsa*. Over de verhouding beeldhouwkunst: literatuur zei Cor ooit: 'Ik geloof dat er geen beeldhouwkunst zou bestaan als de literatuur, dat wil zeggen het schrijven zich er niet mee bemoeide. Want dat is dé uiting van de menselijke geest. Spreken is er het eerst.'[4] Uit de titels van zijn beelden blijkt ontvankelijkheid voor taal.

Een beeld uit 1982 in petit granit van de Ourthe, *Collision* (Franse uitspraak), wat 'botsing, aanvaring' betekent, overtreft *Bloesem van het niets* en andere voorafgaande sculpturen in het anarchistisch opvoeren van de openheid van de steen. Het bevindt zich, evenals het volgende, in de collectie van het Bonnefantenmuseum in Maastricht. Het beeld wekt de suggestie geknakt te zijn als een brok hout dat opengescheurd is. Het is onconventioneel van compositie: het staat wijdbeens op twee steunpunten en verwijst naar een confrontatie: dit is wat er uit de botsing van onze meningen is voortgekomen. Hier staan we. We kunnen niet anders. *Collision* is een dramatische sculptuur.

Collision
1982
Petit granit
48 x 70 x 34,5 cm
Bonnefantenmuseum Maastricht

Golvende beweging en de Dodenschepen

Collision noemde Cor van Noorden een voorbeeld van 'steenwetteloosheid', maar hij meent dat *Golvende beweging* van 1985 *Collision* in wetteloosheid overtreft. In *Golvende beweging* hakte hij de petit granit van de Ourthe ritmisch open en liet deze zich vrij ontvouwen in de ruimte. Technisch is het een meesterstuk: het werd uit één steen gehakt. Naar de geest getuigt het van vrijheid. Van betrokkenheid bij alles waar ritme de grondslag van vormt: muziek en dans, het stromen van water, het ruisen van bomen en al het fijne kosmische trillen dat voor onze zintuigen niet meer waarneembaar is, maar dat wij aanwezig weten.

Golvende beweging, met een sokkel die in zijn verhoudingen en zijn bewerking één geheel vormt met het beeld, werd weliswaar door de beitel geopend zoals nog geen ander beeld tevoren, maar het vriendelijke dynamische karakter, het ritmisch wuiven in vrijheid, leidt de aandacht weg van het extreme van het concept. Bij *Collision* is er daarentegen op geen enkele wijze sprake van aanpassing; het beeld poneert zich in volle eigenwijsheid.

Verwant aan dit rijke beeld *Golvende beweging* -met *Collision* hoort het tot het beste wat Cor van Noorden tot stand bracht- zijn de *Dodenschepen* uit de jaren negentig. Ook daar bewerkte hij de steen met de puntbeitel, met de bouchardhamer, met de rondel. Door de steen op zo verschillende manieren aan zich te onderwerpen, geeft hij hem juist de mogelijkheid om op meerdere wijzen zichzelf te zijn. Zijn liefde voor de steen strekt zich zelfs uit tot het gereedschap, dat hij liefkozend kan betasten. – Het wuiven van het gebladerte bij *Golvende beweging* is bij de *Dodenschepen* vervangen door het bollen van de zeilen, soms drie in getal. Ook daarin is het ritme van het leven te bespeuren.

Hoewel Cor van Noorden ook beelden in ander materiaal heeft vervaardigd, is hij een echte steenbeeldhouwer. Hij zal niet graag een steen polijsten omdat hij dan zijn sporen uitwist. En zijn handschrift wil hij juist achterlaten. Dat is waar het hem om gaat. Zijn voorkeur voor petit granit van de Ourthe heeft een speciale reden. (Petit granit is geen graniet -wat een zeer hard dieptegesteente is- maar kalksteen, een minder hard oppervlaktegesteente.) De stukken steen haalde hij in België bij voorkeur zelf uit de steengroeve. De kalksteen van de Ourthe heeft als bijzonderheid dat er kleine glinsteringen opengelegd worden als de vakman erin heeft gehakt. De grove puntbeitel van Cor van Noorden legt zo de minikristallen bloot, een verheugenis voor het oog. En een symbool voor de vreugde die de steenbeeldhouwer ervaart als hij aan zijn zoveelste ontdekkingsreis begint.

Noten

1 In *Monumentale beeldhouwkunst*, Brussel 1950, Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie, Klasse der Schone Kunsten, jg. 12, nr. 3.
2 *Beelden en tekeningen van Oscar Jespers en van beeldhouwers die bij hem gewerkt hebben*, met een inleiding door José Boyens, een catalogus van het Bonnefantenmuseum, Maastricht 1975, met korte interviews van de exposanten. In augustus 1975 was de expositie ook in het Cultureel Centrum De Beyerd in Breda te zien en in oktober en november 1975 in het Cultureel Centrum in Knokke-Heist. Zie p. 59.
3 Ibidem p. 54.
4 Cor van Noorden tegen Piet Killaars en Han de Vrede die hem voor de geluidsband interviewden, wellicht in 1982.

Golvende beweging
1985
Petit granit
35 x 38 x 21 cm
Bonnefantenmuseum Maastricht
Fotograaf G. Hukkelhoven

Er komen momenten
voor dat ik zeg:
'Dat volume moet weg.'
'Weg, weg, weg,' zeggen
de beitels dan, 'en snel.'
Soms zie ik mijn handen
als dingen die niet van
mij zijn. Alsof ze een
zelfstandig leven leiden.

Uitspraak van Cor van Noorden, opgetekend door José Boyens.

Danse fixe
1989
Petit granit
16,5 x 22 x 30 cm
op voet 23 x 24 x 3,5 cm
Kunstuitleen Limburg

Gevleugelte
1979
159 x 52 x 22 cm
Gemeente Eijsden

Panta rhei (Alles stroomt)
Petit granit
25 x 36 x 180 cm
Particulier bezit

Biografie

1927	Geboren te Maastricht op 3 november Keramisch atelier in Maastricht
1945-1947	Onder de wapenen
1947-1950	Middelbare Kunstnijverheidsschool te Maastricht o.a. onder leiding van Charles Vos
1950-1951	Het Hoger instituut van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten te Antwerpen o.a. onder leiding van Mark Macken
1951-1958	Jan van Eyckacademie te Maastricht o.a. onder leiding van Oscar Jespers
1960-1961	Rijksacademie te Amsterdam assistent van professor Paul Grégoire
1975-2009	Woonde en werkte te Eijsden
2009-nu	Woont in Maastricht

Verdere gegevens zijn ter beschikking bij

- de bibliotheek van museum van Bommel van Dam te Venlo.
- de database van Artindex Benelux te Tilburg, tel. 013-5433103.
- het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, Collectie Moderne en Hedendaagse Kunst te Den Haag tel. 070-3339708.

Uit Eijsdens Verleden | 54 | Cor van Noorden

Lijst van werken en tentoonstellingen

Werken in (semi)openbaar bezit

1959 *Stierengevecht*, brons, 36 x 38,5 x 3,5 (reliëf), Wageningen, Landbouwhogeschool (R.B.K., nr. SZ 23335).
Fluitspeler, brons, 44 x 29,5 x 5 (reliëf), Roermond, bejaardencentrum Huize De Pollaardstraat 6, (R.B.K., SZ 27774).

1959-1960 *Judas*, hardsteen van de Ourthe, 45 x 35 x 5, Maastricht, H.Hartkerk, Getsemanikapel.
Judas kust Jezus, tufsteen, 75 x 25 x 20, Maastricht, H.Hartkerk, z.b.
Engel biedt kelk aan Christus aan, tufsteen, 75 x 25 x 20, Maastricht, idem.
Groep slapende apostelen, tufsteen, 75 x 25 x 20, Maastricht, idem.
De aanhouding van Jezus, tufsteen, 75 x 25 x 20, Maastricht, idem.

1960 *Zeemeermin*, brons, 16,5 x 14 x 8,5, Maastricht, Registratie en inspectie successiebelastingen (R.B.K., SZ 23349).

1965 *Harmonicaspeler*, rose graniet, 29 x 30 x 28, Maastricht, Provinciale planologische dienst, (R.B.K., SZ 27796).

1965-1967 *Jac.P.Thijssemonument*, hardsteen, de zogenaamde 'petit granit', * 225 x166 x 115, Maastricht, Rijksarchief, binnenplaats. Op de zijkant: vier spreeuwen in 'Egyptisch' reliëf (de spreeuwen waren voorgeschreven); daarboven 'onbekommerd' en eronder: 'Jac P.Thijsse 1865 1968' (R.B.K., SZ 37601).

1967 *Toverheks met gesmolten puntmuts*, hardsteen, 36 x 29 x 18,Veghel, Ontmoetingscentrum 'De blauwe kei'(R.B.K., SZ 37627).

1968 *La Douleur*, hardsteen, 19 x 36 x 26, Roermond, Rijksinspectie speciale diensten (R.B.K., SZ 44152).
Triton, pouillenay, 36 x 29 x 18 Maastricht, Gemeente Schinveld (Wilhelminaplein 21).

1969 *Zonnebaadster met handdoek*, pouillenay, 9 x 70 x 24, Maastricht, Rijksuniversiteit Limburg, Tongersestraat 53.
Wind, Franse kalksteen, 19 x 40 x 22, Rotterdam, Erasmusuniversiteit, Biochemie (R.B.K., SZ 44196).
Harpij, Franse kalksteen, 51 x 30 x 32, Maastricht, Rijksuniversiteit Limburg, Tongersestraat 53.
Beslissing van de beitels, Franse zandsteen, 12 x 35 x 17, Maastricht, Gemeentepolicie (R.B.K., SZ 50366).

1970 *Rabouw met kaartspel*, Beiers graniet, 34 x 30 x 28, Maastricht, Waterleidingmaatschappij Zuid Limburg.
Mannekop, hardsteen, 34 x 18 x 20, Maastricht, Waterleidingmaatschappij Zuid-Limburg (R.B.K., SZ 50457).
Lucifer, hardsteen, 21 x 22 x 22, Maastricht, Waterleidingmaatschappij Zuid-Limburg (R.B.K., SZ 50482).
Polypheimos, wit marmer uit Carrara, 52 x 25 x 20,Venlo, Rijkskantorengebouw, Inspectie directe belastingen (R.B.K., SZ. 54462).
Muzikant, wit marmer uit Carrara, 49 x 20 x 19, Den Haag, depot (R.B.K., SZ 54504).
Diepzeelied, hardsteen, 35 x 20 x 10, Swalmen, Raadhuis, (R.B.K., SZ 54611).
Diepzeelied, hardsteen, 35 x 20 x 10, Maastricht, Kunstuitleen (variant).

1971 *Meisjeskop met paardestaart*, graniet, 47,5 x 35 x 16, Swalmen, Raadhuis (R.B.K., SZ 54481).
Sabreur, hardsteen, 59 x 20 x 25, Amersfoort, Huis Randenbroek, Raad voor landelijk cultureel werk (R.B.K., SZ 61776).
Vrouw met kind, hardsteen, 81 x 26 x 20, Maastricht, Psychomedisch centrum Vijverdal.
Harpij II, Naamse steen, 84 x 27 x 28, Maastricht,Vijverdal.
Najade, hardsteen, 46 x 30 x 35, Groningen, Academisch ziekenhuis (R.B.K., SZ 61777).
Ufo, hardsteen, 37 x 17 x 18,5, Utrecht, Verkoopkantoor Nederland Staatsnijnen (R.B.K., SZ 61778).

1972 *Beeld*, hardsteen, 19,5 x 39 x x 28,5, Delft, Ministerie van Sociale Zaken, Gewestelijk arbeidsbureau (R.B.K., SZ 61779).
Versmelting, hardsteen, 68 x 35 x 32, Maastricht,Vijverdal,Vijverdalseweg 1.
Familie, hardsteen, 45 x 29 x 17, Maastricht, Gemeentelijke school De Kring.
Loerend gevaar, hardsteen, 50 x 25 x 19, Maastricht, Ziekenhuis Annadal.

Chinoiserie, hardsteen, 51x 28 x 30, Utrecht, Rijkswaterstaat, Directie stuwen en sluizen (R.B.K., SZ 67925).
Gebroken golf, hardsteen, 35 x 20 x 16, Opmeer, gemeentehuis (R.B.K., SZ 67926).
Avondnevel, hardsteen, 36 x 22x 17, Nieuwegein, stadskantoor (R.B.K., SZ 67927).
Erlkönig, hardsteen, 26 x 26 x 19, Maastricht, gem. Dienst sociale zaken, Abtstraat 2.
Vuurdans, hardsteen, 45 x 28 x x 19, Lelystad, Rijksdienst Ijsselmeerpolders (R.B.K., SZ 74254).

1973 *Oceanide*, hardsteen, 30 x 28 x 20, Maasbracht, Intergemeentelijke sociale dienst, Raadhuisplein 18-20.
Wording, hardsteen, 27 x 34 x 25, Maastricht, Bejaardencentrum Molenhof, St. Pieterstraat 23.
De uitkomst, hardsteen, 78 x 45 x 30, Groningen, Rijksuniversiteit, Instituut algemene psychologie (R.B.K., SZ 74255).
Bezit, hardsteen, 52 x 35 x 30, Prinsenbeek, gemeentehuis (R.B.K., SZ. 80779).
Uitdijing, hardsteen, 63 x 37 x 25, Rijswijk, Ministerie van W.V.C. (R.B.K., SZ 80780).
Wolkschap, hardsteen, 50 x 30 x x 15, Maastricht, Dienst onderwijs en cuktuur, Markt 28.

1974 *Gevat*, hardsteen, 70 x 38 x 20, Maastricht, Rijkswaterstaat, Fr. de Veyestraat 6.
Coeur en flammes, hardsteen, 45 x 30 x 30, Maastricht, Huis van Bewaring.
Vlucht, hardsteen, 80 x 37 x 30, Maastricht, Huize In de Denick, Akersteenweg.
Escape, hardsteen, 162 x 63 x 30, Maastricht, Bonnefantenmuseum.
Sarcophile, hardsteen, 126 x 43 x 22, Maastricht, Gemeentebedrijven, Moogdendries 12.

1975 *Vogel*, hardsteen, 47 x 30 x 14, Den Haag, depot (R.B.K., SZ 92290).
A good ship, hardsteen, 126 x 30 x 25, Maastricht, Huize In de Denick.
Parachutist de la paix, hardsteen, 45 x 16 x 28,5, Den Haag, Raad van State (R.B.K., BK 2864).

1976 *Kafkakever Gregor Samsa*, hardsteen, 122 x 40 x 27 Eijsden, gemeentehuis.
Lichtpunt, 109 x 45,5 x 25, hardsteen, gepolijst en wit marmer uit Carrara, Eijsden, gemeentehuis.
Komische plooi in cosmisch beginsel, hardsteen, gezoet, 51 x 35 x 30, Eijsden, gemeentehuis.
Icarus, hardsteen, 159 x 54 x 26, Eijsden.
Gebonden man, hardsteen, 122 x 19 x 15 (R.B.K.).
Harpij III, hardsteen, 145,5 x 66 x 41.
Bijlslag, hardsteen, 160 x 38 x 18, Eijsden, gemeente.
Bijlslag, gewonde ziel, hardsteen, 156 x 75 x 27, Venlo, gemeente.

1979 *Gevleugelte,* hardsteen, 159 x 52 x 22, Eijsden, gemeente.
Stijgend element, hardsteen, 185 x 66 x 29, Eijsden, gemeente.
Bloesem van het niets, hardsteen, 268 x 63 x 39, Eijsden, gemeente.

1981 *Onbenoemde plastiek*, hardsteen, 120 x 35 x 25, Eijsden, gemeente.
Zuil met het gaatje, hardsteen, 155 x 52 x 44, Eijsden, gemeente.
De Lans, hardsteen, 100 x 24 x 24, Eijsden, gemeente.
Opgesloten entiteit, hardsteen 115 x 40 x 29, gemeente.
Niet aangekomen bericht, Franse kalksteen, 66 x 25 x 17, Eijsden, gemeente.
Groeisel, Zweeds graniet, 145 x 30 x 16, Eijsden,gemeente.

1982 *Scherpzinnige steen*, Zweeds graniet, 141 x 36 x 26, Eijsden, gemeente.
Getergde steen, hardsteen, 68 x 21 x 17,5, Eijsden, gemeentehuis.
Lansachtige sculptuur met geheven hoofd, hardsteen, 171 x 56,5 x 55, Eijsden, gemeentehuis.
Fleur exotique, hardsteen, 71 x 27 x 27, Eijsden, gemeentehuis.
Collision, hardsteen, 48 x 70 x 34,5, Maastricht, Bonnefantenmuseum.

1983 *Tamelijk geheimzinnige figuur*, hardsteen, 150 x 34 x 34,5, Eijsden, gemeentehuis.

1984	*De doorbraak*, hardsteen, 170 x 250 x 62,5, Roermond, Bestuursambtenaren academie, tuin (+ maten sokkel 40 x 155 x 62,5); opdracht gemeente Eijsden d.d. 28.11.1983).
	Split de split, hardsteen, 150 x 36 x 35, Maastricht, Bonnefantenmuseum.
1985	*Mysterieus volume*, hardsteen, 196 x 31 x 29, Eijsden, gemeentehuis.
	Golvende beweging, 34 x 38 x 19, Maastricht, Bonnefantenmuseum.
1986	*In de plooi*, hardsteen, 94 x 24 x 29, Eijsden, gemeentehuis.
1989	*Danse fixe*, petit granit, 16,5 x 22 x 30, Maastricht, Kunstuitleen Limburg.
1990	*Vibration liquide*, petit granit, 37 x 25, Maastricht, Bonnefantenmuseum.
1993	*Danseur de feu*, petit granit, 9 x 16 x 28, Maastricht, Kunstuitleen Limburg.
Zonder jaartal	*Toonbeeld*, petit granit, Maastricht, begraafplaats.
	L'oiseau de feu, petit granit, Maastricht, begraaplaats

Lijst van tentoonstellingen

1960	Maastricht, Hack Beeldentuin.
1962	Venray, gemeentehuis, groepstentoonstelling (organisatie Scheppend ambacht.
1975	Maastricht, Bonnefantenmuseum *Beelden en tekeningen van Oscar Jespers en van beeldhouwers die bij hem gewerkt hebben*, cat., 2 ill.
	Breda De Beyerd, *Beelden en tekeningen van Oscar Jespers en van beeldhouwers die bij hem gewerkt hebben*, cat.,c 2 ill.
	Knokke-Heist, Cultureel Centrum, *Beelden en tekeningen van Ocar Jespers en van beeldhouwers die bij hem gewerkt hebben*, cat.c 2 ill.
1978	Eijsden, Ursulinenklooster, *Kaompt Loore.*
	Gronsveld, kasteel, galerij L'orangerie, openingsexpositie.
1979	Venray, schouwburg, groepstentoonstelling.
	Born, Kasteelpark, *Beeldende kunst in dierenpark.*
1981	Maastrich4t, Vrijthof, *Beelden op het Vrijthof*, cat., 1 ill.
	Maastricht, Bonnefanten, *Cor van Noorden, beelden 1965-'81*, cat., 11 ill.
1982	Antwerpen, Middelheimpark, *Middelheim 82, beeldhouwkunst uit het zuiden van Nederland*, cat.,2 ill.
1982-1983	Venlo, Museum van Bommel-Van Dam, *Cor van Noorden, beelden, Piet Teraa, schilderijen* cat., 1 ill.
	Maastricht, Bonnefantenmuseum, *Plus est / Er is meer*, cat., 2 ill.
1984	Maastricht, Bonnefantenmuseum, *Kunst / Limburg*, cat., 3 ill.
	Maastricht, Bonnefantenmuseum, *Beelden kijken - zien*, cat., 1 ill.
1985	Maastricht, Kunstcentrum Limburg *Gekleurd element*, als cat. fungeerde Het Bassin, 1985, jg, 1 nr. 4, 2 ill.
	Maastricht, Eurohal, *Trjecta, art. 85, beeldenden kunst in Limburg*, cat., 2 ill.
1986	Wijhe, Het Nijenhuis / Zwolle, Provinciehuis, *De druppel holt de steen uit*, cat., 13 ill.
1990	Amsterdam, Centraal-Zuid.
1991	Den Haag, Pulchri Studio.
1992	Cadier en Keer, Nederland diagonaal.
1993	Venlo, *Venlo en Beeld.*
1994	Maastricht, Galerie Wolfs.
1995	Plasmolen, *De vierde dimensie.*
1997	Maastricht, Galerie Wolfs.
2010	Cor van Noorden Beeldhouwer, tuinexpositie Sint Christinastraat 1 Eijsden met een uitgave van Stichting Eijsdens Verleden: *Cor van Noorden, beeldhouwer,* 'Uit Eijsdens Verleden' nummer 118-119.

Met dank aan José Boyens voor de gegevens tot en met 1986.

Colofon

Uit Eijsdens Verleden: Een uitgave van de Stichting Eijsdens Verleden
www.eijdensverleden.nl

Redactie:
René Huijnen
Trees Jacobs
Willy Jeukens
Jean-Pierre Piters
Guy Schroen
Jacques Warnier

Fotografie:
Philip Driesen
Guy Schroen
Desirée Duijkers
G. Hukkelhoven

Grafische vormgeving:
Judith Geraerts-Huijnen

Druk:
Imprimerie Wagelmans s.a. B 4600 Visé

ISSN 0920-3915

Stichting Eijsdens Verleden

Secretariaat:
Postbus 72, 6245 ZH Eijsden
Tel. 043-4091769 of 043-4092678
E-mail redactie@eijsdensverleden.nl

Bankrelatie:

Rabobank	nr. 11 50 96 590
buitenland	NL 15RABO
	011509659O BIC cq
	Swift RABONL2U

Wilt u het werk van de stichting financieel steunen, dan kunt u dit doen door een bedrag te storten of over te schrijven op bovenstaande rekening, onder vermelding van uw naam en adres.
Bij een minimale bijdrage van €13,50 per kalenderjaar ontvangt u de uitgave "Uit Eijsdens Verleden" gratis.
Losse verkoop: enkel nummer €4,– dubbelnummer €8,–

Overname van artikelen of afbeeldingen is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.